

A P R H

3 6 7 4

~~A. VIII. 19~~

EX BIBLIOTH.

NATIONIS HUNGAR.

IV A 168

VITEBERG.

SIGNAT. CIIOCCCXIII.

nk

CLAVIS
AD IDEAM
Logicam

Totam Logicæ Doctrinam
Brevissima Sylloge
exhibens,

CLAVIS

AD IDEAM

Logica

Tomus Logicae Doctrinae

Principia Logicae

et

Praefamen.

Quoniam Idea nostra Logica
 novâ & hæcenus inusitatâ
 methodo conscripta est, quæ
 tamen ex ipso Aristotele tanquam
 Fonte omnes suos rivulos deducit;
 Unde etiam omnia ea complectitur,
 quæ in Peripateticorum libris com-
 munitè traduntur, addita tamen
 præter alia $\chi\acute{\epsilon}\sigma\iota$, sive Habitudine,
 ab Aristotele quidem sæpius indica-
 tâ, à plerisque Scriptoribus tamen
 ferè, nescio quî, præteritâ, à nemi-
 ne saltem, quod sciam, ita detecta,
 & ad Usum traducta, ut Doctrinam
 Topicam tam Illustrem nobis reddi-
 derit: Hæcque Doctrina in Logi-
 ca Practica uberius à nobis declara-
 ta fuit, quæ tamen typis expressa
 nondum est: Visum Summariam
 quandam rationem hic exponere, quâ
 & tota Idea sub unum quasi contui-
 tum cadere posset, & Tractationis ra-

tio, connexio, principium ac fundamentum, unde omnia reliqua deducuntur & fluunt, innotescere? Quomodo nova tractationi non poterit non lux major accedere; Sicq; & Docentes & Discentes eo majori cum fructu in his versari. Et quamvis quae hic de Habitudine illa singulorum Terminorum simplicium, prouti quaelibet distincte à nobis allegata est, adduximus, altioris indaginis ac metaphysica cuiuspiam videri possint, sola tamen naturam horum Terminorum, quomodo deinde Loci sunt Inventionis & Topici, explicare valent; atq; eo modo, quo à nobis in Idea exposita sunt, & exemplis illustrata, etiam imbecilli stomacho lac fiunt. Hanc ergo brevissimam Syllogem, pro Clave eorum, quae forte non omnibus obvia, vel novitate sui non satis resoluta videbuntur in Idea, si non Discantibus in initio, Docentibus tamen, utilissimè servituram speramus.

Tota

TOta Logica tractat de his
duobus. 1. De Objecto. 2.
De Instrumentis Logicis.

OBJECTUM Logicæ sunt Res
omnes. Quæ distribuuntur in Cer-
tas *Classes*, quæ dicuntur *Prædicamenta*:
Et hæ iterum in suos *Gradus*, qui di-
cuntur *Prædicabilia*, sive naturæ commu-
nes de pluribus prædicabiles. His
annectuntur *Antepædicabilia* (vulgo
Antepædicamenta dicta,) tanquam
Termini Vocis de pluribus prædi-
cabiles. Prædicamenta sunt numero
X. Unum Substantiæ, & Novem Ac-
cidentis: ut sunt; *Quantitas*, *Quali-
tas*, *Actio*, *Passio*, *Relatio*: Et, *Quan-
do*, *Ubi*, *Situs*, *Habitus*. Prædicabilia
sunt numer. V, *Genus*, *Species*, *Diffe-
rentia*, *Proprium* & *Accidens*. Ante-
pædicabilia IV. *Synonymum*, *Analo-
gum*, *Homonymum* & *Paronymum*.
De his ergo agitur in **PARTE PRI-
MA** Logicæ.

INSTRUMENTA LOGICA,
quæ scilicet Logica rebus applicare do-
cet, sunt quatuor? *Tria Cognitionis*, quæ
docent res recte cognoscere; idque se-
cundum tres mentis operationes, sim-
plicium apprehensionem, unius cum
altero compositionem vel divisionem,
& discursum; quarum primam dirigit
Terminus simplex, alteram *Propositio*, ter-
tiam *Syllogismus*. Quibus tamen adden-
da *Methodus*, quartam mentis operatio-
nem (quæ est numerare, hincque ordi-
nare) dirigens, in ordinando videlicet
& apte collocando res cognititas.

TERMINUS SIMPLEX distin-
guitur in Thema, & Argumentum the-
ma illud arguens sive explicans. Un-
de horum Terminorum certa consti-
tuuntur Paria, ut mox sequetur. Ar-
gumentum autem Thema explicare
dicitur per HABITUDINEM quam
hi Termini habent ad se invicem, quæ
duplex † Relationis & Oppositionis.
Habitudo Relationis est inter Causam &
Causatum, Subjectum & Adjunctum,
Antecedens & Consequens, Connexa,
Cir-

Circumstans & Adjectum, Signū & Signatum, Genus & Speciem, Totum & Partem, Notationem & Notatum, Conjugata, Definitionem & Definitum, Divisionem & Divisum, Paria item, & Similia: Quorum scilicet, Uno posito, ponitur alterum, & sublato tollitur, videlicet Posita Causa ponitur effectus: Ut, Est Pater, E. habet Filium. (Pater enim est causa filii.) Posito subjecto ponitur adjunctum, ut, Est virgo E. est pudica. Est Adolescens E. est verecundus (Nam pudicitia est adjunctum virginis, verecundia adolescentis.) Et sic consequenter: Idque vi Relationis, quia omnia Relata sese mutuo ponunt & tollunt, juxta Canonem Logicum. Tales autem sunt omnes Termini enumerati, qui ideo Consentanei dicuntur, quod vi mutuae relationis inter se consentiant.

Habitus Oppositionis est inter reliquos Terminos simplices, vid. Imparia, Dissimilia, Diversa & Opposita, quæ quintuplicia: Disparata, Relativa, Contraria, Privativa & Contradictoria, tanquam Terminos Dissentaneos & Op-

positos; quorum Uno posito alterum tollitur. V. gr. Posito uno Contrariorum tollitur alterum, Paries est albus E. non est niger. Aqua est calida E. non est frigida: Idque vi Oppositio- nis, quæ vel est *Levior*, inter Diverfa videlicet quorum unum non statim tollit alterum, quia etsi inter se differant, à subjecto tamen non statim se excludunt. Ut, Est pius E. non est dives, potest enim esse utrumque, ut fuit Abraham; Vel *Hostilis* & cum pugna, ita ut se invicem à subjecto removeant sive excludant; Unde posito uno, alterum necessario tollitur. Ut; Homo est animal E. non est lapis. Hæc enim sunt disparatè opposita, quæ se à subjecto mutuo excludunt.

Utraque *Habitudo* horum Terminorum ante doctrinam de Propositione & Syllogismo prius explicanda est, quia est *Fundamentum* & principium tam Propositionis quam Syllogismi; *Propositio- nis* quidem, quatenus illa vel vera est vel falsa, necessaria vel contingens: Idque propter Nexum, quem prædicatum habet cum subjecto in Propositione,
ne,

ne, qui nexus dependet ab Habitudine
argumenti & thematis, prouti scilicet
argumentum cum themate cohæret
necessario vel contingenter: Unde
Propositio oritur Necessaria vel Con-
tingens. Ita etiam Eadem Habitus
est Fundamentum *Argumentationis*, qua-
tenus ex Habitudine illâ cognoscitur
Nexus mediæ termini cum partibus
quæstionis, propter quem ille pro-
bandi vim habet; Idque tum necessa-
riò, si nexus ille sit necessarius, in Ar-
gumentatione Apodictica & Demon-
strativa; Tum Contingenter, si nexus
ille sit contingens, in Argumentatione
Dialectica & Probabili.

Hæc autem **HABITUDO** naturam
horum Terminorum, Argumenti vide-
licet cujusvis cum suo themate, expli-
cans, *in specie* totuplex est quotuplices
sunt Termini illi, Eorumq; Paria; *Habi-
tudo* nimirum *Dependentia* inter Causam
& Causatum, quâ à se mutuo depen-
dent; *Habitus* *Cohærentia* inter Sub-
jectum & Adjunctum, quâ sibi mutuo
cohærent; *Habitus* *Ordinis* secundum
prius, posterius & simul inter Antece-
dens,

dens, & Consequens, ac Connexa; *Circumstantiæ* inter Circumstans, locum videlicet & tempus, & Adjectum, locatum videlicet & rem quæ fit in tempore: *Signationis* inter Signum & Signatum; *Universalitatis & Particularitatis* inter Genus & Speciem; Speciem & Individuum; *Compositionis* inter Totum & Partem; *Significationis* inter Notationem & Notatum; *Nexus Vocis*, in *derivatione* scilicet & *significatione*, inter Conjugata; *Circumscriptionis Essentiæ* inter Definitionem & Definitum; *Partitionis*, inter Divisionem & Divisum; *Comparationis & Cognationis* inter Paria, item Similia; Quæ omnis *Habitudo* est *Relata*, Terminorum *Consentaneorum* videlicet, ut dictum.

Habitudo *Opposita* est reliquorum Terminorum *Dissentaneorum*; quorum *Oppositio* vel est *Levior*, ut dictum *Diversorum* videl. (ad quæ etiam *Imparia & Dissimilia* referuntur) quæ se à *subjecto* mutuo non *excludunt*, sed aliquando in uno *subjecto* simul esse possunt; Vel *Cum pugna*, quæ est *Oppositorum* in specie dictorum sive *Repugnantium*,

tium, quæ ideo se à subjecto mutuo excludunt, ita ut in uno & eodem subjecto nunquam simul esse possint. Suntque † 1. *Disparata*, quæ non uni sed multis simul opponuntur; Ut, Homo arbori, lapidi, nam & arbori & lapidi homo opponitur, quorum neutrum est homo. 2. *Relativa*, relatum & correlatum, quatenus unum non est alterum; Pater non est Filius, Filius non est Pater. 3. *Contraria*, seu *Adversa*, qualitates videlicet *Contrariæ* seu pugnantes, & à subjecto sese mutuo expellentes, ut calor & frigus, quorum ille hunc, hoc illud expellit ab aqua. 4. *Privativa*, habitus & privatio; ut Lux & tenebræ. 5. *Contradictoria*, quorum unum remponit, alterum simpliciter negat, (In contradictione explicita) ut Homo, non homo: Vel unum per alterum evertitur (in implicita) ut, Meretrix pudica.

Atque hæc *Habitudo* ideo *Terminos Logicæ Artificiales* constituit, sic dictos, quod ab arte excogitati sunt & inventi. Præter quos datur unus *Terminus Inartificialis*, qui non ab habitu-

dine illa, tanquam artificiali aliquo inferendi medio, oritur, sed probandi vim habet à medio externo; *Authoritate* videlicet Personæ vel Rei testantis, quæ hic probandi vices sustinet. Hæc ergo omnis *Habitudo*, ut & *Authoritas* in probando, in **PARTE SECUNDA** *Logicæ* explicatur: Idque præviè, ante doctrinam Propositionis, & Syllogismi, quod Propositionis veritas vel falsitas, ut dictum, & omnis argumentandi ratio ac vis, adeoque argumentationis consequentia & inconsequentia, quæ est *Tota Doctrina Topica* ab *Habitudine illa* & *Authoritate* dependent.

PROPOSITIONIS considerantur. 1. *Partes*, Subjectum, Prædicatum & Copula: hæcque tum *Explicita*, verbi Substantivi, Sum, & Compositorum ejus: Ut, Homo est doctus, Homo potest loqui: Vel *Implicita*, verbo scilicet, quod est prædicatum, inclusa. Ut homo docet, loquitur, currit. 2. *Species*, quod scilicet *Propositio* alia est *Simplex*, alia *Composita*, *Conditionalis* videlicet vel *Disjunctiva*,

ctiva, per particulam, Si, vel particu-
las disjunctivas, vel, vel, aut, aut, si-
gnata. Item, Affirmans vel negans:
Universalis, Particularis, Indefinita vel
Singularis: Necessaria, quæ semper
est vera; Vel Contingens, quæ nunc
vera, nunc falsa. 3. *Affectiones*, quæ
sunt tres. Oppositio Propositionum,
Conversio & Æquipollentia, Atque
de his agitur in PARTE TERTIA.

SYLLOGISMUS consideratur
vel ratione formæ, vel materiæ.
IN FORMA Syllogismi observanda
duo, 1. *Partes*, Tres videlicet Propo-
sitiones, Major, Minor & Conclusio,
& qui has constituunt, Tres Termini,
Major, Minor & Medius terminus. 2.
Species, quod alius est Simplex sive Ca-
tegoricus, alius Compositus. *Catego-
ricus Trium Figurarum* videlicet: In quarum
Prima medius terminus est subjectum
Propositionis majoris, & prædicatum
minoris: In Secunda, prædicatum
utriusque præmissæ: In Tertia Subje-
ctum utriusque. Et hic dicitur Syllo-
gismus Perfectus, quia ex tribus Pro-
posi-

positionibus constat † Sicuti Imperfectus est *Enthymema*, in quo propositio aliqua deficit; Et *Inductio*, in qua abundat: ac *Exemplum*, quod est brevis Inductio, hoc est, unius Exempli. *Compositus* est Vel *Conditionalis* aut *Disiunctivus*, habens videlicet Propositionem majorem Conditionalem vel Disiunctivam; Vel *Dilemma*, quod est Disiunctivi Species, utraque parte propositionis disiunctivæ, addito utrobique incommodo sive periculo, adversarium urgens, constringensque † Item *Sorites*, pro uno medio termino habens plures, gradatim sibi subordinatos: Et *Prosyllogismus*, Præmissis, sive uni, sive utrique adjunctam habens rationem seu probationem, maximè vero Canonem Topicum. Et de his agitur in Parte *Quarta*, SECTIONE PRIMA.

Syllogismus RATIONE MATERIÆ consideratus est ipsa ARGUMENTATIO ex quæstione & medio probationis constans † Et ex quibus per dispositionem mediæ cum partibus quæstionis, tanquam duobus extremis

tremis Syllogismus in forma componitur. Circa Argumentationem autem consideranda Tria. 1. *Fundamentum*, videlicet Nexus medii termini cum partibus quæstionis, ex habitudine argumenti dependens. 2. *Medium Inventionis* medii Termini ex Argumentis tanquam Locis Inventionis. 3. *Principium Probationis*, Relatio videlicet & Oppositio; & ratione horum Generalis probandi ratio, ex Argumentis Consentaneis videlicet & Dissentaneis; Ut & duplex probationem Confirmandi modus, vi ejusdem Relationis & Oppositionis. Denique pro *Nexu Argumenti duplici*, *Necessario* vel *Contingente*, duplex etiam *Argumentatio*, *Necessaria* sive *Apodictica* & *Demonstrativa*: Vel *Contingens* & *Probabilis* tantum. Cujus utriusque *Nexus Determinatio*, per *Terminos Necessitatis*, *Proximum*, *Adæquatum* & *Proprium*; Ut & *Contingentiæ*, *Remotum* *inadæquatum* & *Commune*, constituit *Distinctiones* & *Limitationes*, quibus omnes *Canones* & *Regulæ Topicæ* restringi & limitari possunt; Qui ideo *Termini* sunt maximè *Generales*, ad quos
omnes

omnes aliæ distinctiones & limitationes, quæ ab Authoribus pene innumera traduntur, tanquam ad summa quædam capita, quasi certa sub signa, reduci & revocari possunt. Unde magna in Disputando facilitas & promptitudo subnascitur. Et de his omnibus
IN SECTIONE SECUNDA, Partis Tertiæ agitur.

Syllogismus Vitiosus, qui **FALLACIA** dicitur, item Syllogismus Sophisticus, Vel vitium committit in Forma, cujusmodi sunt *Fallaciae Dictionis* dictæ, numero V. Homonymiæ, Amphibologiæ, Compositionis & Divisionis, Accentus, Fallacia Figuræ dictionis. Vel in Materia, quæ dicuntur *Fallaciæ in Rebus*, cujusmodi sunt VII. Fallacia Accidentis, Dicti secundum quid ad dictum simpliciter, Consequentis, Petitio principii, A non Causa ut Causa, Secundum plures interrogationes, Ignoratio Elenchi. De his ergo agitur in
SECTIONE TERTIA.

METHODUS, quartum Logicæ Instrumentum, Idque Ordinationis,

tionis, res cognitæ & inventas videlicet ordine convenienti disponere docens, est vel Rerum Theoreticarum vel Practicarum. Ex quibus *Theoreticæ* ut *Physicæ*, requirunt processum à simplicibus ad composita, tanquam totum aliquod; *Practicæ*, ut *Ethicæ*, *Politicæ*, à fine ad media, tanquam à toto aliquo ad partes. Utræque autem observant processum à generalibus ad specialia. Et hinc prior *Methodus* dicitur *Synthetica* seu *Compositiva*; Posterior *Analytica* sive *Resolutiva*.

Est etiam *Methodus* alia *Vniversalis*, totius alicujus *Disciplinæ*, vel *Particularis* unius alicujus *Thematis*, tam *Simplicis*, quam *Conjuncti*, sive *Quæstionis* & *Problematis*. Et Utriusque iterum consideranda *Genesis* & *Analysis*.

GENESIS sive *Tractatio* *Thematis* simplicis fit per argumenta declarantia ex *Locis* *Inventionis* deprompta, quæ sunt *Vel* *Vocis*, ut est *Etymologia*, *Synonymia* & *Homonymia*; vel *Rei*, quorum præcipua sunt *IX.* *Genus*, *Causæ*, *Effecta*, *Adjuncta*, *Definitio*,

finitio, Divisio, Cognata, Diversa,
Opposita. Ubi diligenter distinguen-
dum inter Thema perfectum, quale est
Substantia, Habitus, Qualitas afficiens,
Actio & Passio; Et Imperfectum, ut Re-
latio, Thema singulare, Rei alicujus
pars, ut Oculus; Substantia Collecti-
va, ut Mundus; Et Accidens Concre-
tum, ut Consiliarius. Pro quorum
Thematum diversitate Tractatio etiam
instituenda & argumenta ex Locis cui-
que Tractationi magis propriis peten-
da, ac ordine quoque convenienti di-
sponenda.

Thematis **Conjuncti** sive quæ-
stionis Tractatio fit per argumenta
probantia, sive media probationis,
quos medios terminos appellamus, ex
natura tum subjecti, tum prædicati de-
sumpta, cujuscunque videlicet Loci
fores pulsando, inventaque argumenta
disponendo, vel ordine simplici, quo
inventata sunt, vel ad Disceptandum ac-
commodato, Quomodo, Primo Sta-
tus Controversiæ recte constituendus; &
Deinde Argumenta demonstrantia ad
ducen-

ducenda; Tertiò Argumenta contraria,
& sententiæ nostræ adversa, refellenda.

ANALYSIS est resolutio Thematis
alicujus jam tractati, sive illud in for-
mâ Epistolæ, sive Orationis, sive etiam
Poëmatis pertractatum fuerit; Sive
Simplex fuerit, sive Coniunctum. Hu-
jus *Scopus* est, artificium ab Authore in
Tractatione adhibitum, cognoscere,
& imposterum imitari. *Modus*, ea quæ
sub orationis involucris quasi occulta-
ta sunt, hoc Orationis vestitu denuda-
ta quasi simpliciter & distinctè propo-
nere. *Fundamentum Canon Generalis:*
Ex quo quid constat, in illud resolvitur.

Ubi etiam Logicæ
TERMINUS.

BRIGÆ,

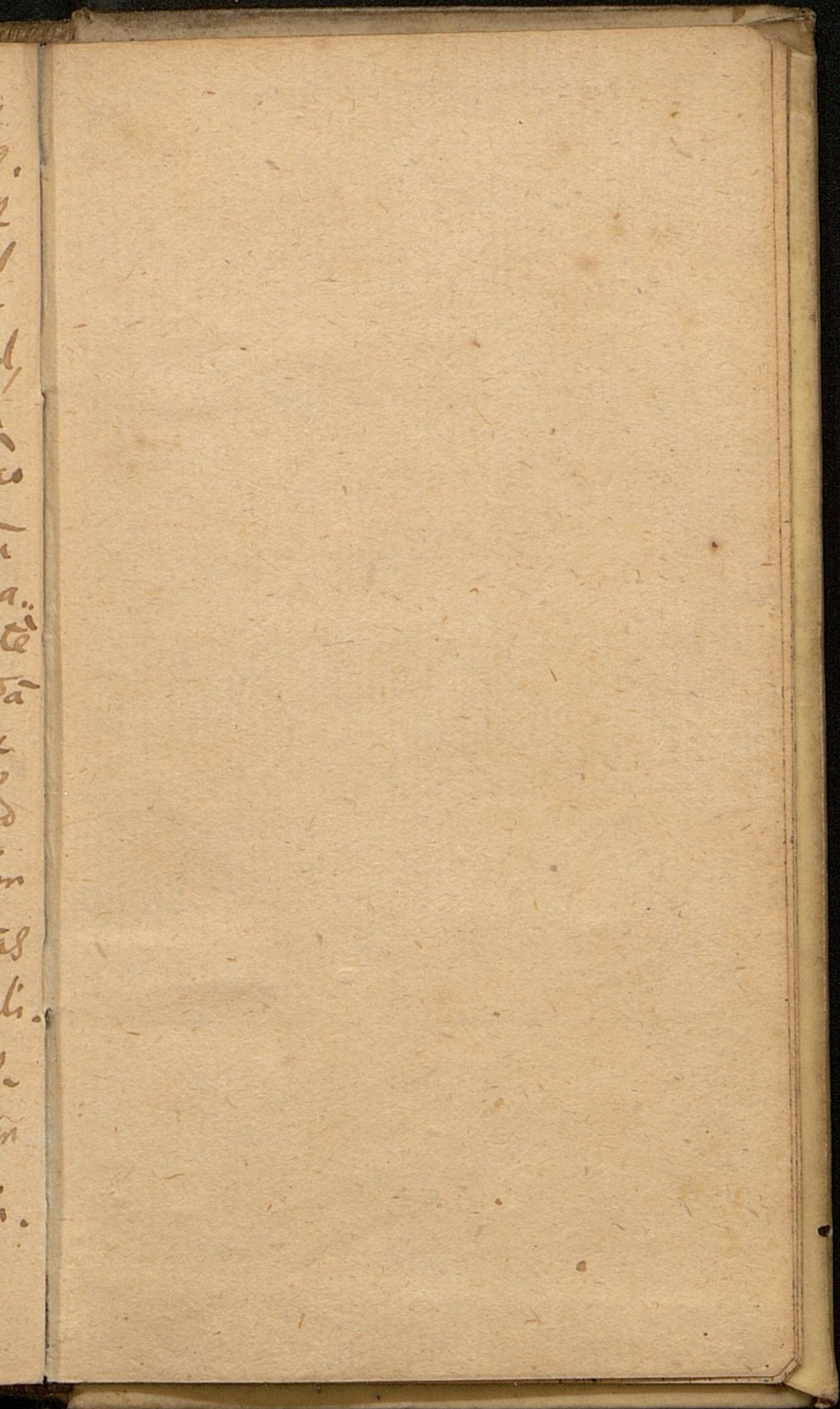
Typis JOHAN. CHRISTOPHORI JACOBI,
Anno 1674.

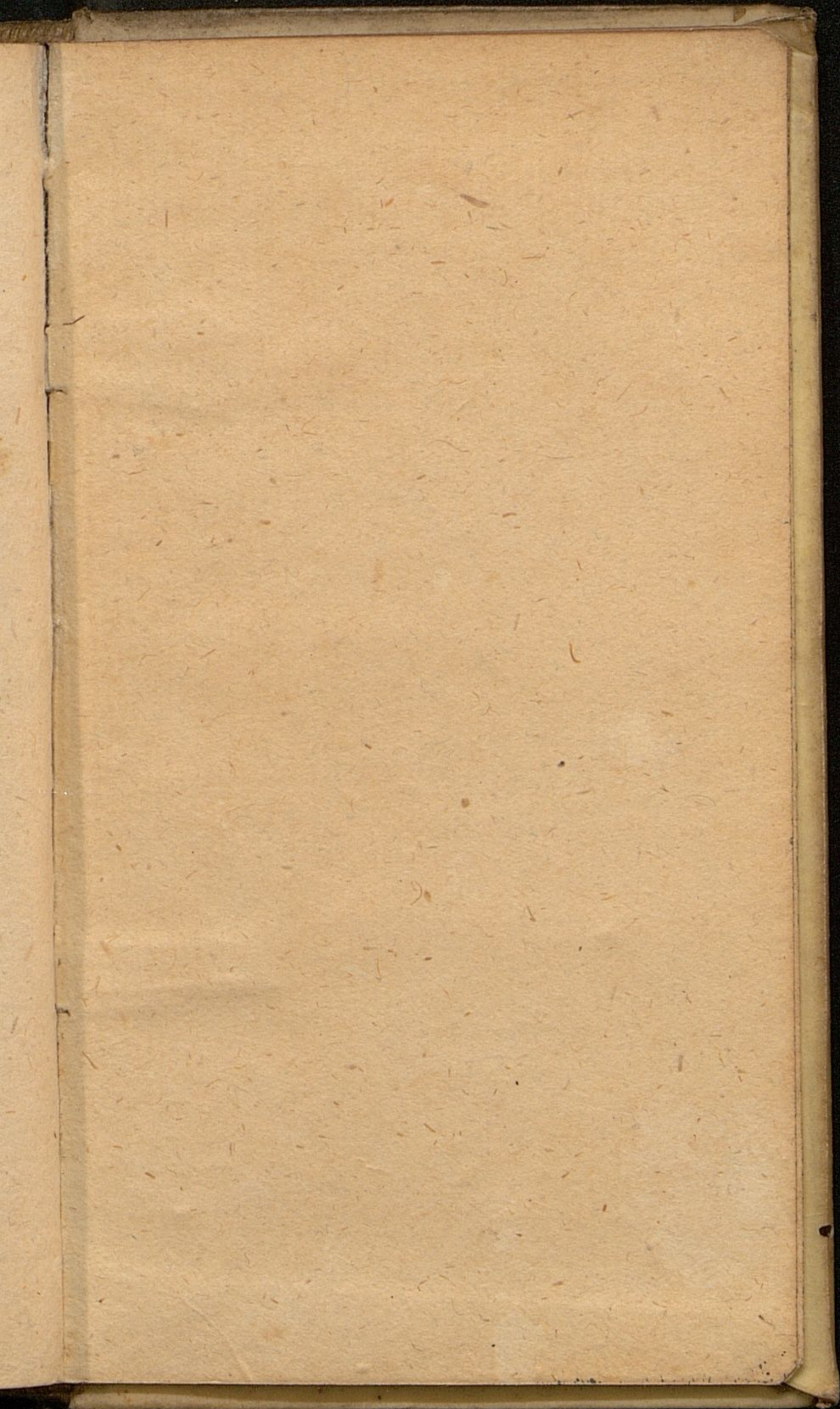
De Relatiōe

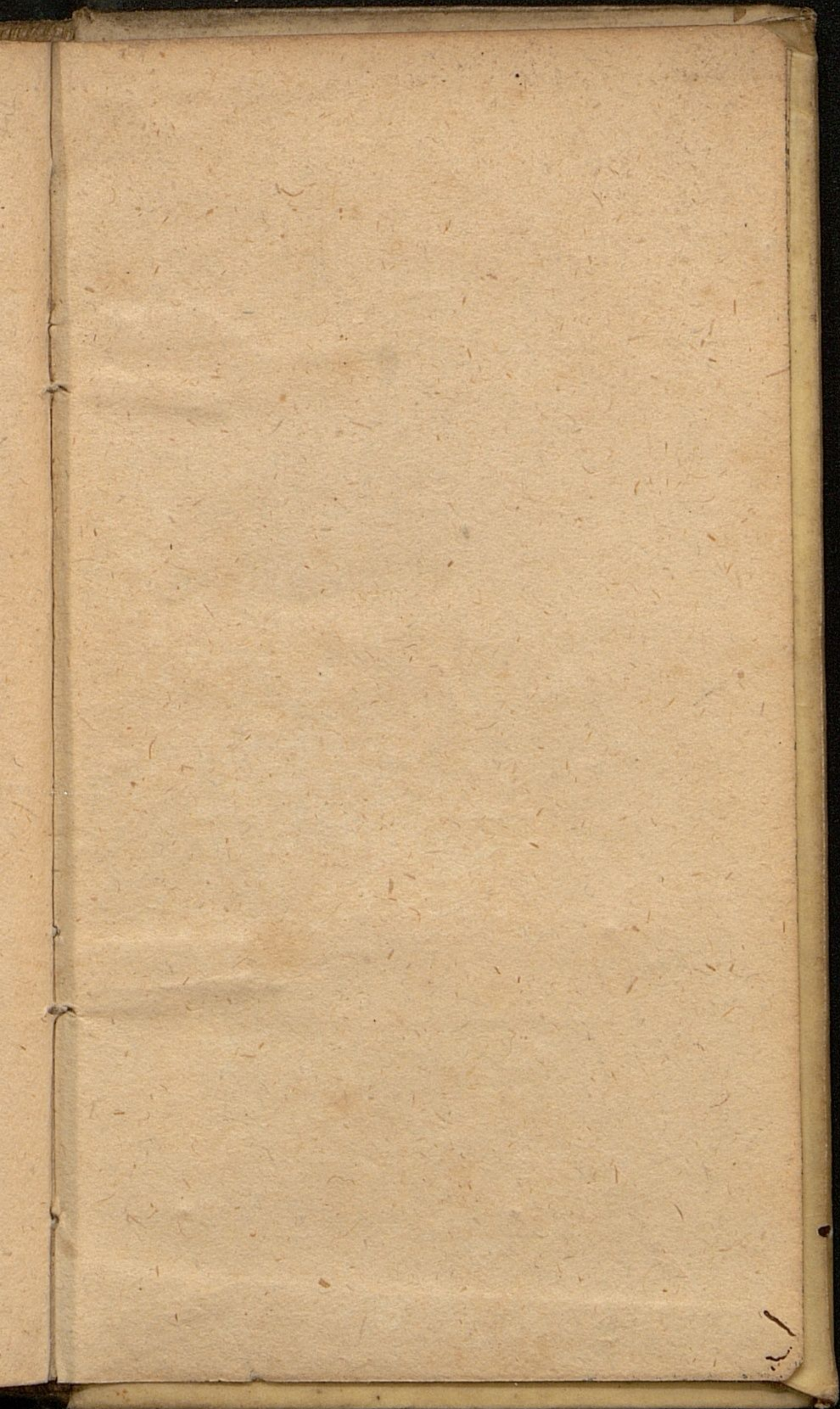
Relatiōis Categoria ē series
relatiōum Prædicamentaliū,
vel potius, relatiōum prædi-
camentaliū. Relata verò
prædicamentalia sunt, quæ
se respiciunt inq̄m in di. term.
In plurali v. ponit̄ hæc ap-
pellat̄ q̄a. relata nunq̄m s̄t
singula, sed ad quolibet Re-
latiōem concurrunt termini
extremi Relatiū et correla-
tum. ut cū pono Dnū, pono
et seruum. &c.

Est v. relatiō ex q̄a accidit̄
tum. Nullū v. accid. per
se s̄o subsistit, sed indiget subp̄
cui ineret, sic paternitas

tatis subym est hoo Mascul.
Relatio vero categorica est
accid. proprii quod aliquid
formali² refertur ad aliud,
tanquam ad term. formalem
seu correlatum sit essentia raa
hac est: quia relatio admodum
debita est accid. quod in crea-
turis subiecto suo immediate
in esse non sit, sed aliter quodam
absolutum accid. requirit,
quod tanquam fundam. aliquod
ei subternatur, ut subiecto in
hac re possit, sic paternitas
hinc inhi² n² sit nisi quali-
tas quoddam possit, vel po-
tentia generandi, cui tanquam
fundam. hac relatio inni-
tat.

Gerardus
Petrus de ...
Cotta et Ferris

ULB Halle 3
007 382 103

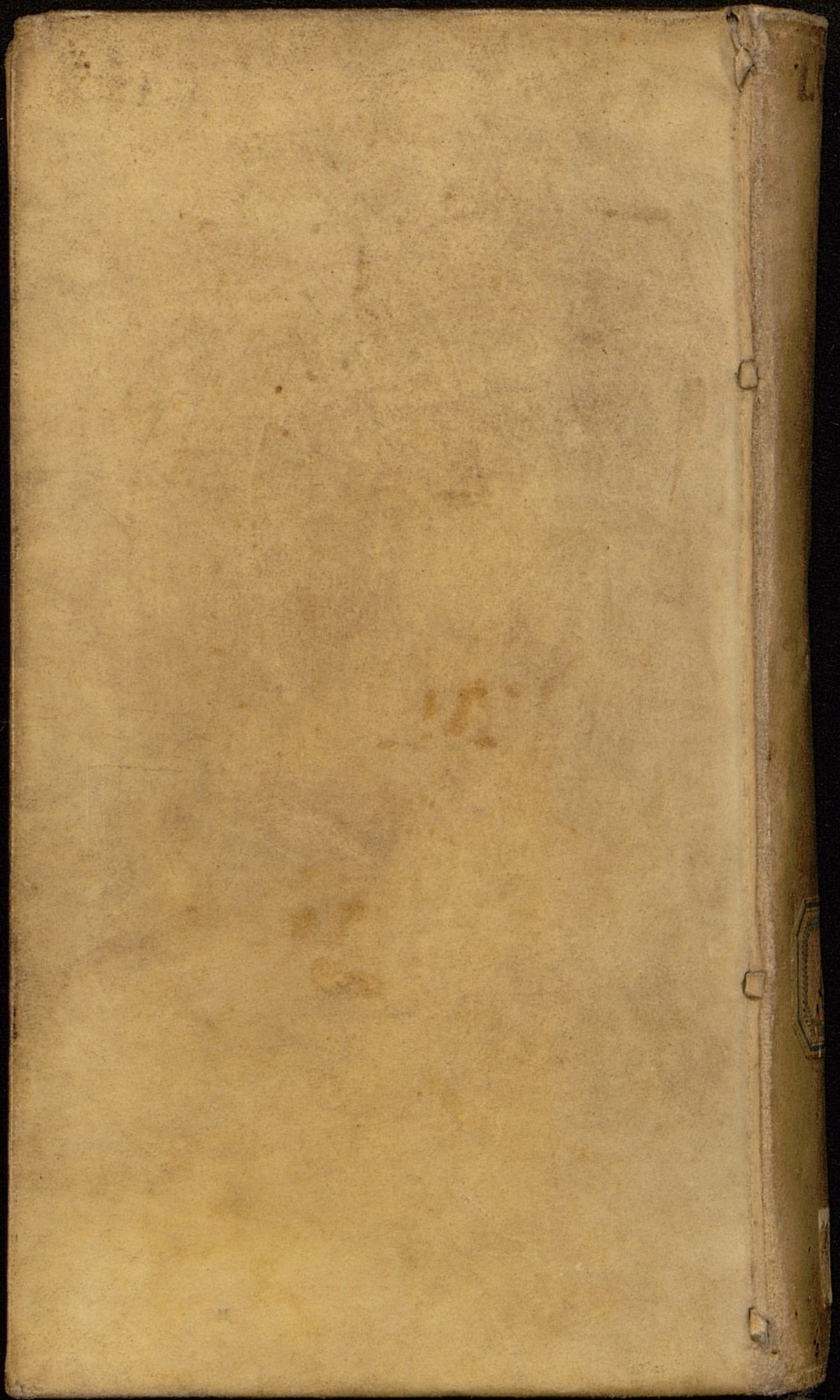

TA-OC

VON

Z

CLAVIS AD IDEAM Logicam

Totam Logicæ Doctrinam
Brevissima Sylloge
exhibens,

230
seq
ad
R
tra
te)
th
ca
bi
fac
di
sm
ri
tu
et
fo
ta

